

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

5.1 Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η σύγχρονη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, σε συνδυασμό με την εξέλιξη της τεχνολογίας, αλλά και τη διάλυση της ΕΣΣΔ, συμβαδίζει με τη μεταβολή του ρόλου των κρατών.

Σταθεροί πόλοι αναφοράς:

- «κράτος- έθνος»
- κόμματα
- επαγγέλματα
- οικογένεια
- θεσμοί

*χάνουν
σταδιακά τη
σημασία τους*

Νέοι πόλοι αναφοράς:

- πολυπολιτισμικότητα
- χαλαροί οικογενειακοί δεσμοί
- «ευελιξία» εργασίας
- διεθνείς επιχειρήσεις
- κινητικότητα πληθυσμών

Ο κατακερματισμός του κοινωνικού ιστού αλλάζει και τη συμπεριφορά του ανθρώπου, που προσπαθεί να θεσπίσει στάσεις ζωής, που μπορεί και να συγκρούονται μεταξύ τους (π.χ. σοσιαλιστής και εθνικιστής)

5.1 Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

(συνέχεια)

Οι αλλαγές που συντελούνται σε κοινωνικό, οικονομικό, ψυχολογικό και πολιτικό επίπεδο, επιτάσσουν τη διεπιστημονική κατανόηση της κοινωνικής ψυχολογίας.

Ταυτόχρονα αυτή η διεπιστημονική προσέγγιση θα οδηγήσει στη **καθιέρωση θεσμών** ικανών να **βελτιώσουν τη ζωή** μας.

Μέσα από αυτή τη προσέγγιση θ' αντιληφθούμε και το **εσώτερο κενό** που βασανίζει τη κοινωνική ζωή, διαμορφώνοντας αποκλεισμούς ή καταξιώσεις.

Συνεπώς η περιγραφή των κοινωνικών προβλημάτων παρουσιάζει τη σύνθετη κατάσταση της κοινωνίας μας, και μας βοηθά να κατανοούμε τους άλλους και τον εαυτό μας.

5.1.4. Παγκοσμιοποίηση

Ο όρος «παγκοσμιοποίηση», περιγράφει την αυξανόμενη οικονομική αλληλεξάρτηση των χωρών παγκόσμια μέσω του αυξανόμενου όγκου διεθνών συναλλαγών αγαθών και υπηρεσιών, της ελεύθερης ροής κεφαλαίου, και της γρήγορης και ευρείας διάχυσης της τεχνολογίας.

Οι βασικές πτυχές της παγκοσμιοποίησης είναι:

α) **οι ριζικές τεχνολογικές αλλαγές** που διαμορφώνουν την «κοινωνία της πληροφορίας»

β) **η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων** μέσω των πολυεθνικών επιχειρήσεων, που περιορίζει και τις δυνατότητες ελέγχου των κρατών πάνω σ' αυτές τις επιχειρήσεις

γ) η κυρίαρχη θέση του **παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος**, μέσω του οποίου διακινούνται καθημερινά τεράστια χρηματικά ποσά.

Χαρακτηριστικά αλλαγών στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης (συνέχεια)

δ) **απελευθέρωση αγορών προϊόντων & υπηρεσιών**, όπως οι τηλεπικοινωνίες, ο αγροτικός τομέας, οι μεταφορές

ε) η διαμόρφωση των **παγκοσμίων δικτύων επικοινωνίας**, που μηδενίζουν τις αποστάσεις, αλλά και επιφέρουν καταιγισμό πληροφοριών, ενώ καθιστούν τα ΜΜΕ μία νέα μορφή εξουσίας.

στ) ο ανταγωνισμός της οικονομίας παγκοσμίως που ασκεί **τεράστια πίεση σε μισθούς & κοινωνικά δικαιώματα εργαζομένων**.

Παρατηρούμε, επίσης, 2 παράλληλες και ταυτόχρονα αντίθετες κινήσεις:

- κατακερματισμό των κοινωνικών σχέσεων και των παραδοσιακών κοινωνικών δομών σε εθνικό επίπεδο
- επανασύνδεση τους σε υπερεθνικό επίπεδο, μέσα από τα επικοινωνιακά δίκτυα που διαμορφώνονται σε παγκόσμιο επίπεδο

5.2. ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΚΑΤΑΚΕΡΜΑΤΙΣΜΟΥ

5.2.1. Κοινωνικός αποκλεισμός

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού διογκώθηκε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα με κύρια αίτια την ανεργία, τη φτώχεια, την ανέχεια, και τις αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές.

Διαμορφώνεται έτσι μία νέα τάξη απόκληρων στις ανεπτυγμένες χώρες που θέτει σε αμφισβήτηση το οικοδόμημα της οικονομικής ευημερίας.

Παραδείγματα κοινωνικού αποκλεισμού

- η «κοινωνία της εργασίας» δίνει τη θέση της στην «κοινωνία της απασχόλησης», με χαρακτηριστικά της:
 - μορφές μερικής απασχόλησης
 - αμοιβή «με το κομμάτι»
 - μειωμένος χρόνος εργασίας

Παραδείγματα κοινωνικού αποκλεισμού [\(συνέχεια\)](#)

- ανάπτυξη της τεχνολογίας και μετατόπιση από τους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας (αγροτικός, βιομηχανικός) στους τομείς των υπηρεσιών (χρηματοπιστωτικό, πληροφορίας-επικοινωνίας) και δημιουργία νέων επαγγελμάτων
- δυσκολία των ενήλικων άνεργων να ασκήσουν ένα νέο επάγγελμα, αλλά και αύξηση της ανεργίας για νέους και γυναίκες.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν μπορεί να προσεγγιστεί μόνο με οικονομικά κριτήρια, αλλά αφορά και τη **στέρση πρόσβασης σε κοινωνικά αγαθά** (υγεία, ασφάλιση, στέγαση, εκπαίδευση).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο αποξένωσης και περιθωριοποίησης σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού, που απαιτεί πολύπλευρη επιστημονική προσέγγιση και αποτελεί κριτήριο για την αξιολόγηση της σύγχρονης δημοκρατικής πολιτείας, αλλά και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

5.2.2. Ανεργία

Το φαινόμενο της ανεργίας τείνει να προσλάβει τη μορφή μάστιγας στις σύγχρονες κοινωνίες.

Μία βασική επίπτωση για τον άνεργο είναι και η ψυχολογική ανασφάλεια που βιώνει και η αίσθηση απώλειας της κοινωνικής αποδοχής.

Ας δούμε κάποια γνωρίσματα που έχει σήμερα η **αγορά εργασίας**:

- Χαρακτηριστικό της σύγχρονης οικονομίας είναι η μετάβαση από το πρότυπο της «μισθωτής και δια βίου απασχόλησης», στο καθεστώς των «ευέλικτων μορφών απασχόλησης»
- Στο νέο πρότυπο εργασίας έχουμε μία μετατόπιση από τον πρωτογενή (αγροτικό) και δευτερογενή (βιομηχανικό) τομέα της οικονομίας προς τον τομέα των υπηρεσιών (μάρκετινγκ, τράπεζες, πληροφορική, επικοινωνίες)

Ανεργία (συνέχεια)

- Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας επιβάλλει την «δια βίου εκπαίδευση» και τη «συνεχή προσαρμογή» για τον σύγχρονο εργαζόμενο που μπορεί να αλλάξει επάγγελμα πάνω από 2 φορές.

Μέσα σε αυτό το σκηνικό κοινωνικής πόλωσης διαμορφώνονται 3 βασικές ομάδες στο εσωτερικό της κοινωνίας:

- α) οι εργαζόμενοι με σταθερή και διασφαλισμένη εργασία
- β) οι εργαζόμενοι σε καθεστώς μερικής απασχόλησης,
- γ) οι αποκλεισμένοι από την εργασία είτε μακροχρόνια, είτε οριστικά.

Επιστημονικές προσεγγίσεις της ανεργίας

- 1) νεοκλασική θεωρία, που θεωρεί ότι το πρόβλημα της ανεργίας μπορεί ν' αντιμετωπιστεί με το καθεστώς της ευελιξίας
- 2) θεωρία της ρύθμισης, που θεωρεί ότι πρέπει να υπάρχουν αποτελεσματικοί μηχανισμοί κοινωνικής προστασίας και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας σε σύγχρονους παραγωγικούς τομείς

5.2.3. Μεταναστευτικά ρεύματα-ρατσισμός

- Η κατάρρευση των χωρών του Ανατολικού Συνασπισμού και η οικονομική κρίση αυτών των χωρών, οδήγησε σε μεγάλο κύμα μετανάστευσης προς την Ε.Ε. (αρχές '90)
- Το μεταναστευτικό αυτό κύμα διαδέχθηκε, τα τελευταία χρόνια, ένα δεύτερο με προέλευση από χώρες της Ασίας και Αφρικής που πλήττονται από εμφύλιες συγκρούσεις και παραβίαση ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων (Συρία, Σομαλία, Αφγανιστάν, Ιράκ)
- Η οικονομική ανάπτυξη της Δυτικής Ευρώπης στηρίχθηκε μεταπολεμικά στο φθινό εργατικό δυναμικό από χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, αλλά και από πρώην αποικίες.
- Η **Ελλάδα** αποτέλεσε αφετηρία 2 μεταναστευτικών ρευμάτων:
 - 1900-1920: προορισμός ΗΠΑ & Καναδάς
 - 1955-1970: προορισμός Γερμανία
 - Τα τελευταία χρόνια, και πριν τη κρίση, η Ελλάδα έγινε αποδέκτης μεγάλου μεταναστευτικού ρεύματος από χώρες της Βαλκανικής και της πρώην ΕΣΣΔ, που προσέγγισαν τις 800.000, ενώ σήμερα γίνεται αποδέκτης μεταναστών με κατεύθυνση τη Δ.Ευρώπη, που όμως παραμένουν εγκλωβισμένοι στη χώρα μας (υπολογίζονται σήμερα γύρω στους 55.000)

5.2.3. Μεταναστευτικά ρεύματα-ρατσισμός (συνέχεια)

- Ένα μεγάλο πρόβλημα σήμερα είναι η ένταξη των μεταναστών στο κοινωνικό ιστό των χωρών υποδοχής.
 - ✓ δυστυχώς η πολιτισμική-θρησκευτική ταυτότητα κάποιων μειονοτήτων δεν επιτρέπει την ενσωμάτωση και συνύπαρξη
 - ✓ μεγάλη και η ευθύνη των κυβερνήσεων που συνέβαλαν στη γκετοποίηση αυτών των μειονοτήτων
 - ✓ αποτέλεσμα τα **φαινόμενα ρατσισμού-ξеноφοβίας** που βλέπουμε όλο και πιο έντονα στις δυτικές χώρες που επαυξάνονται και λόγω των τρομοκρατικών επιθέσεων από φανατικούς μουσουλμάνους
- Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας της αγοράς συμβάλλει στη συρρίκνωση των κοινωνικών παροχών, δημιουργώντας «ζώνες απελευθέρωσης της αγοράς εργασίας» με χαμηλούς μισθούς και κοινωνική πρόνοια και αυξανόμενη συμμετοχή του μεταναστευτικού δυναμικού
- Η μαζική ανεργία που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στην Ε.Ε., αποτέλεσε ένα βασικό επιχείρημα που στράφηκε κατά των μεταναστών και εντάχθηκε στα προγράμματα ακροδεξιών πολιτικών κομμάτων με απήχηση σε ευρύτερα τμήματα της κοινωνίας.